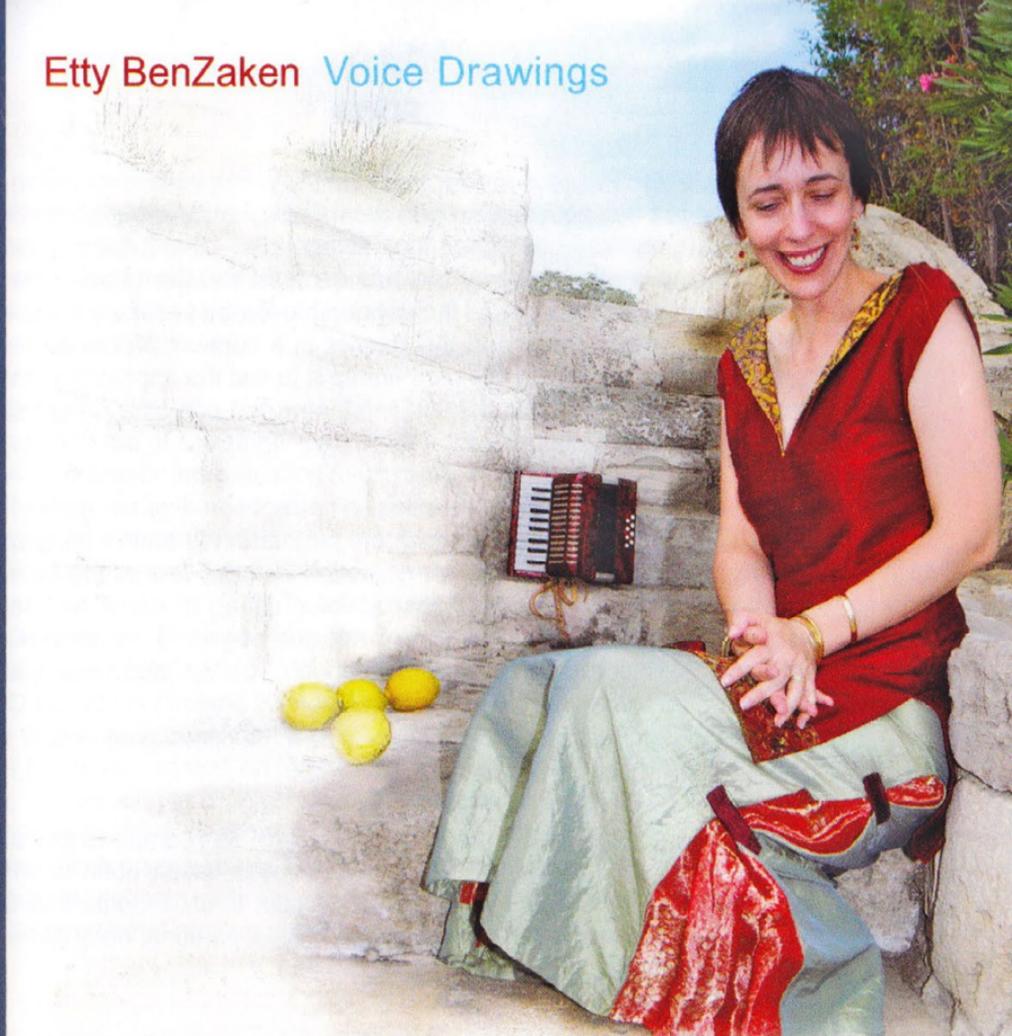

רישומי הקול אתי בן-זקן

Etty BenZaken Voice Drawings

Etty BenZaken Voice Drawings

This double disc includes a selection from the works written for my voice by leading Israeli composers. The selection shares a common denominator – all of the works were composed for Hebrew texts – and reflects a range of styles, enabling a broad array of vocal expressions. I am very grateful for the privilege of participating in the partnership forged between the poet, the composer, the performer and the listener in a contemporary composition. As a performer, my role in this partnership is to find the appropriate voice for each work, to interpret and execute each new and one-time combination of meaning, word and sound.

The reciprocal inspiration between a composer and a performer is exemplified in my collaboration with my partner in life and in musical work – composer Eitan Steinberg. This collection includes four of the more than thirty works he has composed for my voice during the past two and half decades. In our vocal 'laboratory,' I am challenged to try various vocal productions, incorporating singing, speech, acting and improvisation. Together, we looked for the silence (in Hebrew: *Sheket*) in Raquel Chalfi's poem "Stairs of the Unknown" and this is how the opening sounds of **Stairs of the Unknown** were born [CD 1, Track 1].

Eitan Steinberg breaks down the text into its components also in **Transparent Rain** [CD 1, Track 14]. Here I was called upon to whisper, to mumble and to shiver the words of the poet Israel Pincas, in a sort of free internal contemplation that was written in proportional notation, without rhythm indications.

In **You Are Sweet** [CD 1, Tracks 15-20] Eitan Steinberg composed four poems by Koby Viner. In Viner's book of poetry, the poems appear in both Hebrew and Arabic. In the musical work, sections from both of the texts are inserted one after another as part of the concept of the work, which combines a contemporary-Western musical language with influences from classical Arab music.

In **Where Did We Go Wrong, Thank You** [CD 2, Track 3], Steinberg expands the role of the singer-performer – for example, when she is asked to provide dramatic interpretation for rhythmic notation, or when she is called upon to accompany herself with musical instruments. This 'economical' use of musicians stems from the rules that three composers – Tzippi Fleischer, Rajmil Fischman and Eitan Steinberg – set for themselves as part of their unique **Dan Pagis Project**. The first rule: Compose music for text by the poet Dan Pagis. The second rule: Compose the music for vocalist only, without instrumentalists.

While Eitan Steinberg left the musical accompaniment in my hands, Tzippi Fleischer created an 'ensemble' from my voice: Her **Saga Portrait** [CD 2, Tracks 4-9] is a polyphonic work whose musical lines I recorded in advance, with the exception of one line – which the composer chose to be performed live on the stage. The work is full of vocal effects, a response to the composer's instructions – for example, "to sing an irritable child" or "to sing the grunting of a dying person."

Rajmil Fischman, in his **Drills in Practical Hebrew** [CD 2, Tracks 10-14] for voice and computer, also based the accompaniment on my voice: His starting point was a recording in which I recite Pagis' text. The recording underwent extensive computerized processing until it became pure musical material. In order to enable me to find my way and sing along with the abstract musical soundtrack, Rajmil Fischman drew a unique score with graphic illustration of the soundtrack.

Wall of Joy [CD 1, Track 2], which Yossi Mar Chaim composed based on text by the poet Maya Bejerano, is the earliest work in this collection: More than two decades have passed since he composed it for me, and I still enjoy performing it and was happy to have the opportunity to record it. It is a spoken monologue that allows me freedom as an actress, a monologue that incorporates parts of singing.

The work of Noa Blass, **Five Poems by Hadassa Tal** [CD 1, Tracks 3-7], is written with precise lyric sparingness, a sort of contemporary *Lieder*. The pianist and I recorded the work when only the composer and the poet were present in the hall. Noa Blass died a year later and this recording saves that magical encounter of creative artists and interpreters.

In Alex Wasserman's **Last Poems** [CD 1, Tracks 9-13], with text written by the poet Leah Goldberg, the challenge for me, as a performer, was the minimalist instrumentation of two alto voices: the viola's voice and my voice. The two voices complement and also 'compete' with each other in two complex solo-like roles.

Oded Zehavi's **The Blessing** [CD 2, Track 1] is based on a text by the poet Anton Shammas and was composed especially for this disc. I chose to express its sadness and pain with a dark vocal color, as a lamentation. On the final words, "nor is this the voice," I broke away from the 'professional' vocal production and let my voice tremble, become hoarse and fade away.

Hagar Kadima's **Stop** [CD 2, Track 2], composed for text by the poet Shin Shifra, is the newest work in this collection (2011). Parts of the work are written in unison, which demanded of us, the performers, an optimal level of common intonation. Other parts are written in tense intervals of semi-tones – and here I was obliged to 'insist' on the notes written for me, even when the instruments play close dissonants.

The collection includes a short vocal work of my own: the collage on **A Poem from an Unimagined Voyage** [CD 1, Track 8] by the poet Riki Daskal. In the collage, the German place names and the Jewish names are woven in a polyphonic tapestry that I recorded in advance. Simultaneously, live on stage, I sang a folk lullaby in Yiddish.

I am very grateful to all of the creative artists who allowed me, with my voice, to give expression to their work.

Etty BenZaken
January 2013

ביצירה **"את חילוה" [CD1 רצועות 15-20]**, איתן שטיינברג הלחין ארבעה שירים מאת המשורר קובי וינר. בספר שיריו של וינר, "סולחה", השירים מודפסים גם בעברית וגם בערבית. ביצירה המוזיקלית נשזרו זה בזה קטעים משני הטקסטים, כחלק מתפיסת היצירה, הבנויה בשפה מוזיקלית מערבית-עכשווית עם השפעות ממוזיקה ערבית-קלאסית. בעת ההכנות לביצוע, נוכחתי כי הגיית העברית בח' ובע' גרוניות מדגישה את המצלול המשותף לשתי השפות. מצלול זה מורגש במיוחד בפרק האחרון של היצירה, בו כל משפט מושר בשפה אחרת.

ביצירתו **"איפה תעינו, תודה רבה" [CD2 רצועה 3]** שטיינברג מרחיב את תפקידיה של הזמרת-המבצעת, למשל, כשהזמרת מתבקשת להטעין בפרשנות דרמטית את התיווי המינימאלי – תיווי של מקצב בלבד – במשפטים "האם נאה דרשת? השלום לך? הרצחת וגם ירשת?" או בחלקים שבהם היא מתבקשת ללוות את עצמה בכלי נגינה: אקורדיון, אוקרינה ומצילות טיבטיות. ה'חסכנות' בנגנים ביצירה זו, נבעה מן הכללים שקבעו לעצמם שלושה מלחינים – ציפי פליישר, ירח פישמן ואיתן שטיינברג – כחלק מפרויקט ייחודי שלהם, **"פרויקט דן פגיס"**: הכלל הראשון היה להלחין טקסט מאת המשורר דן פגיס. הכלל השני היה להלחין את היצירה רק לקולי, ללא ליווי של מבצעים נוספים. שלוש היצירות נועדו לביצוע בקונצרט אחד, כפנוראמה של פרשנויות מוזיקליות לטקסטים מאת אותו משורר.

כל אחד משלושת המלחינים התמודד באופן שונה עם הכלל המחייב לכתוב עבורי בלבד. בעוד שאיתן שטיינברג הפקיד בידי את הליווי בכלי נגינה, הרי שציפי פליישר יצרה 'אנסמבל' מקולי: יצירתה **"סאגה פורטרט" [CD2 רצועות 4-9]** היא יצירה רב-קולית, שאת הקווים המוזיקליים שלה הקלטתי מראש, למעט קו אחד – שציפי פליישר בחרה כי יבוצע חי על הבמה. התנסות זו אפשרה לי לחוות את המתח בין חופש הפרשנות, המתבקש בכל ביצוע חי, לבין ההכרח בדיוק מקסימאלי, מתוזמן עם קולותי המוקלטים. בנוסף, היצירה משופעת באפקטים קוליים, תשובה להנחיותיה של המלחינה: "לשיר ילד צבני"; "לשיר זקן מבוהל"; "לשיר חרחורי גסיסה".

תקליטור כפול זה מכיל מבחר מהיצירות שזכיתי ונכתבו לקולי ע"י מלחינים ישראלים מובילים בתחום המוזיקה הקונצרטנטית. המבחר, שנאסף לפי מכונה משותף – כל היצירות בו הולחנו לטקסטים עבריים – משקף מגוון סגנונות, ומאפשר קשת רחבה של ביטויים קוליים. אני מלאת תודה על הזכות ליטול חלק בשותפות הנרקמת ביצירה מוזיקלית בת זמננו, בין המשורר, שיצירתו שלמה בזכות עצמה, לבין המלחין, היוצר יצירה חדשה תוך דיאלוג עם יצירתו של המשורר, לבין המאזין – העד והיעד הפוטנציאלי של היצירה. כמבצעת, חלקי בשותפות זו הוא למצוא את הקול המתאים לכל יצירה ויצירה, לפרש ולממש כל חיבור חדש וחד-פעמי של משמעות, מילה וצליל.

את ההשראה ההדדית בין מלחין ומבצע מדגים שיתוף הפעולה שלי עם בן-זוגי לחיים ולעשייה המוזיקלית, המלחין איתן שטיינברג: אוסף זה כולל ארבע יצירות, מתוך למעלה משלושים שהוא הלחין לקולי במשך שני עשורים וחצי. ב'מעבדה' הנוצרת בביתנו בכל פעם מחדש, אני מתבקשת לנסות הפקות קוליות שונות, לשלב שירה, דיבור, משחק ואלתור. יחד חיפשנו את הרגע הדקיק מדק בשירה של המשוררת רחל חלפי, "מדרגות הנסתר", את הששששקט הלבן, את השששששש של הששששקט, וכך נולדו צלילי הפתיחה ליצירה **"מדרגות הנסתר" [CD1 רצועה 1]**.

גם ב"גשם שקוף" **[CD1 רצועה 14]**, כמו ב"מדרגות הנסתר" וביצירות קוליות אחרות מפרי עטו, איתן שטיינברג מפרק את הטקסט, בוחר מתוכו משפטים ומילים, וממשיך ומפרק גם אותם למרכיביהם. כאן נקראתי ללחוש, למלמל, לגמגם ולרעוד את מילותיו של המשורר ישראל פנקס, במעין הרהור פנימי חופשי שנפרש על הדף בתיווי פרופורציונאלי ללא מקצב, במקביל לשירת הגשם, השקטה אך העקבית, בפסנתר.

גם ירח פישמן, ביצירתו **"תרגילים בעברית שימושית" [CD2 רצועות 10-14]** לקול ומחשב, ביסס את הליווי על קולי: חומר הגלם שלו היה הקלטה שבה אני מדקלמת את הטקסט של פגיס. הקלטה זו עברה עיבוד ממוחשב כה נרחב, עד כי כבר לא ניתן לזהות בה קול או מילים והיא הפכה לחומר מוזיקלי טהור. כדי לאפשר לי להתמצא בפס הקול המופשט ולהשתלב בו בתזמון נכון, ירח פישמן צייר פרטיטורה ייחודית הכוללת, מלבד החמשה עם התפקיד הקולי, גם המחשה גראפית של פס הקול הממוחשב: גלים קטנים מסמנים רחש הדומה לפכפוך מים, כתמים שחורים מסמנים רעש חזק ומפתעי וכן הלאה.

"קיר האושר" [CD1 רצועה 2], שהלחין יוסי מר חיים על פי טקסט מאת המשוררת מאיה בז'רנו, היא היצירה המוקדמת ביותר באוסף זה. למעלה משני עשורים חלפו מאז שהולחנה עבורי, ואני עדיין נהנית לבצעה, ושמחה על ההזדמנות שנפלה בחלקי להקליטה. זהו מונולוג מדובר המעניק לי חופש כשחקנית, מונולוג ששזורים בו קטעי זמרה.

נעה בלאס הלחינה את **"חמישה שירים מאת הדסה טל" [CD1 רצועות 3-7]** בצמצום לירי מדויק, כמעין לידר עכשווי לקול ופסנתר. את היצירה הקלטנו, הפסנתרנית אירנה פרידלנד ואנוכי, כשבאלום נוכחות רק המלחינה והמשוררת. נעה בלאס נפטרה כשנה לאחר מכן, והקלטה זו נוצרת את המפגש המיוחד ההוא, של יוצרות ומפרשות, באלום ריק אך מלא, ברגע מיוחד שמתאים לקרוא לו בלשונה של המשוררת הדסה טל "רגע יחיד עד אין סוף".

ביצירתו של אלכס וסרמן **"שירים אחרונים" [CD1 רצועות 9-13]** לטקסט מאת המשוררת לאה גולדברג, האתגר עבורי, כמבצעת, היה התזמור המינימאלי והחשוף של שני קולות אלט: קול היוולה וקולי. שני הקווים, שהוילונית גליה חי ואנוכי מבצעות בהקלטה, משלימים זה את זה אך גם 'מתחרים' זה בזה, בשני תפקידים סולניים מורכבים המבוצעים במקביל.

יצירתו של עודד זהבי **"הבְּרָה" [CD2 רצועה 1]** לטקסט מאת המשורר אנטון שמאס, הולחנה במיוחד לתקליטור זה. את העצב והכאב האצורים ביצירה בחרתי לבטא בגוון קולי כהה, מעין קינה, ובמילים "זהה אף לא הקול" לשבור את ההפקה הקולית ה"מקצועית" ולהניח לקולי לרעוד, להצטרד ולהיעלם.

"חדלי" [CD2 רצועה 2] של הגר קדימה, לטקסט מאת המשוררת ש. שיפרה, היא היצירה החדשה ביותר באוסף (2011). בהקלטתה, האתגר המרכזי עבורי היה הדיוק הצלילי, שכן, הגר קדימה הלחינה את היצירה בשני אופנים הפוכים, כיאה למתח העולה מן הטקסט: חלקים מהיצירה כתובים באוניסון מדויק של הקול, החלילית והגיטרה, אוניסון שתבע מאיתנו, שלוש המבצעות, אינטונציה משותפת מיטבית. חלקים אחרים כתובים במרווחים מלאי מתח של חצאי-טונים בין שלושת הקווים – וכאן נדרשתי 'להתעקש' על הצלילים הכתובים לי, גם כאשר הכלים מנגנים צלילים דיסוננטיים קרובים.

בין יצירות המלחינים כללתי גם עבודה קולית קצרה שלי. זהו הקולאל' על **"שיר מנסיעה לא מדומה" [CD1 רצועה 8]** מאת המשוררת ריקי דסקל. הקולאל' נוצר כאשר הוזמנתי לקרוא משיריה של ריקי דסקל בהשקת ספרה "לחם הפנים". השיר "שיר מנסיעה לא מדומה" שבה אותי, וביקשתי לבטא במקביל גם את שמות המקומות וגם את שמות האנשים. את המארג הרב-קולי ארגתי באולפן הקלטות, והשתמשתי בו כפס-קול לשיר-ערש עממי בידיש, אותו ביצעתי בביצוע חי על הבמה: "א מאל איז געווען א מיישע" – "היה הייתה מעשייה".

אני מלאת תודה לכל היוצרים ששיתפו אותי במעשה היצירה שלהם והפקידו בידי, בקולי, את הגשמתו.

אתי בן-זקן, ינואר 2013

טקסט: **דן פגיס**בביצוע: **אתי בן-זקן** – קולות

הוקלט במכללת לוינסקי לחינוך, ספט'-דצמ' 2002. הקלטה, עריכה ומיקס: יעקב אבירם

סדר הרצועות ופרקי היצירה:

- [4] כוראל: "חמקה לה ילדוטי"
 [5] וריאציה I על טקסט השיר "הפורטרט"
 [6] וריאציה II על טקסט השיר "הפורטרט"
 [7] וריאציה III על טקסט השיר "הפורטרט"
 [8] וריאציה IV על טקסט השיר "הפורטרט"
 [9] קודה על טקסט השיר "הפורטרט"
- [1:11]
 [1:44]
 [3:52]
 [6:22]
 [7:12]
 [3:00]

דן פגיס / הפורטרט

הילד
 איננו יושב במנוחה,
 קשה לי לתפוס את קו לחייו.
 אני רושם קו אחד
 וקמטי פניו מתרבים,
 אני טובל מכחול
 ושפתיו מתעקמות, שעררו מלבין,
 עורו המכחיל מתקלף מעל עצמותיו. איננו.
 הזקן איננו ואני
 אנה אני בא.

דן פגיס / (חמקה לה ילדוטי)

חמקה לה ילדוטי ובמותה
 נטלה אגדוטי ורק אותי הותירה.
 הפך סיפור חיי לי לבדותה.
 לשווא אשוב עוד לבקש דמותה
 לשווא אפליג תרשישה ואופירה.
 זהב אמונותי הזך עטה
 עופרת חוכמתי שהאפירה.